

ənənələrin daha yüksəlişində, Azərbaycan Respublikasının bu günkü Prezidenti – ulu öndərin siyasi kursunun layiqli davamçısı cənab İlham Əliyevin Titanik fəaliyyətinin nəticəsidir.

Ədəbiyyat

1. Əliyev H.Ə. Müstəqilliyimiz əbədidir I-IV cildlər. Bakı 1997
2. Azərbaycan – Gürcüstan: dostluğumuz əbədidir. Bakı 1996
3. Şahbazov E. Heydər Əliyev və Azərbaycan neftinin inkişafı. Bakı 1997
4. GUÖAM hüdudlarını genişləndirir. Bakı 2000
5. Mirzəyev R. Əsrin müqaviləsindən başlanan yol. Bakı 2000
6. Qayıdış.1990 – 1993. Bakı 1996
7. Qətiyyətin təntənəsi. Bakı 1995

ФЕНОМЕН ГЕЙДАРА АЛИЕВА В ПОЛИТИКЕ ДОБРОСОСЕДСТВА И СТРАТЕГИЧЕСКОГО ПАРТНЕРСТВА МЕЖДУ АЗЕРБАЙДЖАНОМ И ГРУЗИЕЙ

Асим Махмуд оглы Махмудов, Махмудова Людмила Махмуд кызы

Резюме

Как говорил великий сын Азербайджана Гейдар Алиев во время своего официального визита в Грузию: « Мы поклялись друг другу, идти по этому пути , не сворачивая, и превратить наши страны в независимые, суверенные и процветающие государства. Иэто мы сделали...»

THE PHENOMENON OF HEYDAR ALIYEV IN POLITICS AND STRATEGICAL PARTNERSHIPBETWEEN AZERBAIJAN AND GEORGIA

Makhmudov Asim Makhmud, Makhmudova Ludmila Makhmud

Summary

Our grand leader Heydar Aliev, during his official visit to Georgia, said: “ We promise, that we will go by this high way, do not turn back and we will do Azerbaijan and Georgia free, independent, sovereign flourish countries. And we did it...”

Rəyçi: t.ü.f.d. Əliyeva G.Ə.

Azərbaycan tarixi kafedrasının 10 mart 2023-cü il tarixli iclasın 09 sayılı protokolu

Daxil olma tarixi 16 mart 2023-cü il

UOT:811.111.

İNGİLİS DİLİNDƏ CERUNDUN FUNKSİYALARI

f. ü. f. d Bayramova Ülviyyə Yusif qızı, İbrahimova Nigar Fərman qızı

Gəncə Dövlət Universiteti

uviyab@list.ru

raqin9373@mail.ru

Xülasə: İngilis dilində feillər şəxslə və şəxssiz növə bölünür ki, sonuncu bölgü bəzən müasir ingilis dilində “verbals” da adlanır. Şəxssiz feillər və ya “verbals” şəxslə feillərdən fərqli olaraq şəxs, kəmiyyət və ya şəkil (mood) ifadə etmir. Buna görə də onlar cümlənin xəbəri kimi işlədilə bilmir. Feilin şəxslə formaları kimi şəxssiz formalarının da zaman və növ fərqlilikləri vardır. Lakin zaman xüsusiyyətləri şəxslə feillərdən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənir. Müasir ingilis dilində feillərin üç forması vardır: feili sifət (indiki zaman feili sifəti və keçmiş zaman feili sifəti, cerund və məsdər).

Açar sözlər: sifət, məsdər, feil, cerund.

Key words: adjective, Infinitive, verb, gerund

Ключевые слова: прилагательный, инфинитив, глагол, герундий

Cerundun istifadəsi. Müasir ingilis dilində Cerund geniş istifadə olunur və tez-tez məsdərlə qabaqlaşdırılır.

Aşağıdakı hallarda yalnız Cerund istifadə olunur:

1. Feillər və ismi xəbər ifadələrində: *to avoid* (çəkinmək), *to burst out* (hönkürmək), *to deny* (inkar etmək), *to enjoy* (həzz almaq), *to excuse* (üzr istəmək), *to fancy* (təsəvvür etmək) (əmr cümlələri, təəccüb nidaları), *to finish* (bitirmək), *to forgive* (bağışlamaq), *to give up* (tərgitmək), *to go on* (davam etmək), *to keep* (on) (davam etmək), *to leave off* (buraxmaq), *to mind* (etiraz etmək) (inkar və sual cümlələrində) *to postpone* (təxirə salmaq), *to put off* (təxirə salmaq), *can not help +ing* (etməməyi bilməmək) və digərləri.

She burst out crying. – Она расплакалась. – О göz yaşlarına qərğ oldu

We all burst out laughing. – Мы все рассмеялись. – Biz hamınız güldük.

She denied having been at the station that evening. – Она отрицала, что была в тот вечер на станции. – О, həmin axşam stansiyada olmasını inkar etdi.

He enjoyed thinking of her as his future wife. – Ему доставляло удовольствие думать о ней как о своей будущей жене. – О, onun gələcək həyat yoldaşı kimi düşüncəsindən həzz alırdı.

Excuse my leaving you in the dark for a moment. – Извините, что я на минуту оставляю вас в темноте. – Üzr istəyirəm, sizi bir anlıq qaranlıqda tək qoyacam.

Fancy finding you here at such an hour! – Я даже и представить себе не мог, что застаю вас здесь в такое время! – Mən heç təsəvvür etmirdim ki, bu saatda sizi burada tapa biləcəm!

Forgive my speaking plainly – Простите, что я говорю так прямо. Mənim açıq şəkildə danışığımı bağışlayın.

2. Feillərlə və feili birləşmələrlə ardınca gələn sözönlər də istifadə edilir: *to accuse of* (günahlandırmaq), *to agree to* (razılaşmaq), *to approve of* (bəyənmək), *to complain of* (şikayət etmək), *to depend on* (asılı olmaq), *to feel like* (ürəyi istəmək), *to insist on* (təkid etmək), *to look like* (bənzəmək), *to object to* (etiraz etmək), *persist in* (təkid etmək), *to prevent from* (qarşısını almaq), *to rely on* (bel bağlamaq), *to speak of* (bəhs etmək), *to succeed in* (uğur qazanmaq), *to suspect of* (şübhə etmək), *to thank for* (təşəkkür etmək), *to think of* (düşünmək), *to give up the idea of* (fikrindən daşınmaq), *to look forward to* (səbirsizliklə gözləmək), *not to like the idea of* (fikri bəyənməmək), *to miss an (the) opportunity of* (imkanı əldən vermək) və digərləri.

They accuse me of having dealt with the prisoners. – Меня обвиняют в том, что я имел дело с заключёнными. – Onlar məhbuslarla işim olduğu üçün məni günahlandırırlar.

It was clear now that Abraham never had agreed to their being married today – Теперь было ясно, что Абраам никогда не соглашался на то, чтобы они поженились сегодня. – İndi aydın oldu ki, Abraham bu gün onların evlənmələrinə heç vaxt razı olmurdu.

You didn't approve of my playing at roulette. – Вы не одобряли того, что я играла в рулетку. – Siz mənim ruletka oynamağımı bəyənmirdiniz.

All the happiness of my life depends on your loving me. – Всё счастье моей жизни зависит от того, полюбите ли вы меня. – Mənim həyatımın bütün xoşbəxtliyi sizin məni sevəcəyinizdən asılıdır.

I don't feel like going out. – Мне не хочется выходить. – Mən çıxmaq istəmirəm.

I don't want to bore you with all this, but I feel like talking. – Я не хочу надоедать вам всем этим, но мне хочется поговорить. – Mən bununla sizi təngə gətirmək istəmirəm, amma söhbət etmək istəyirəm.

I insist on being treated with a certain consideration. – Я настаиваю на том, чтобы, ко мне относились внимательнее. – Mən israr edirəm ki, mənə daha diqqətlə yanaşırlar.

It looks like raining – Похоже, что будет дождь. – Görünür yağış yağacaq.

I object to his having any acquaintance at all with my sister – Я против того, чтобы он был знаком с моей сестрой. – Mən onun bacımla tanış olmasına etiraz edirəm.

I rushed out to prevent her from seeing this dreadful sight – Я выбежал, чтобы не дать ей увидеть это ужасное зрелище. – Mən qaçdım ki, onu bu dəhşətli səhnəni görməyə qoymayım. dayandı.

Cerundun cümlədə funksiyası:

Cerund müxtəlif sintaktik funksiyalarda işlənə bilər. – Tək cerund nadir hallarda olur, əksər hallarda cerund tərkibinə və cerund ifadəsinə rast gəlirik. **Cerund mübtədə funksiyasında.**

Mübtədə funksiyasında cerund xəbərdən sonra da ola bilər, bu halda cümlə “it” əvəzliyi və yaxud da “there is” tərkibi ilə başlayır.

Başqa bir mülahizəyə əsasən “it” əvəzliyi cümlənin mübtədasıdır və cümlənin qalan hissəsi isə xəbərdir.

Talking mends no holes. – Разговоры не помогают в беде. – Bəlaya söhbətlər kömək etmir.

Waiting for the Professor was a lame excuse for doing nothing. – То, что мы ждали профессора, было слабым оправданием тому, что мы ничего не делали. – Professoru gözləmək bizim heç nə etməməyimizə zəif bəraət idi.

My answering in the affirmative gave him great satisfaction. – То, что я ответил утвердительно, было ему очень приятно. – Mənim müsbət cavabım onu razı saldı.

Mübtədə funksiyasında **cerund xəbərin ardınca gəlir.** Bu halda cümlə girişlə “it” əvəzliyi ilə və yaxud “there is”- “vardır” bağlayıcısı ilə başlayır.

It’s no use talking like that to me. – Бесполезно говорить со мной в таком тоне. – Mənimlə bu tonda danışmağın mənası yoxdur.

There was no mistaking in the expression on her face. – Выражения ее лица нельзя было не понять. – Onun üzünün ifadəsini anlamamaq olmazdı.

Qeyd: Başqa bir mülahizəyə əsasən “it” (bu) əvəzliyi cümlədə mübtədə, qalan hissəsi cümlədə xəbərdir.

Cerund xəbər funksiyasında (gerund as a predicative).

The only remedy for such a headache as mine is going to bed. – Единственное средство от такой головной боли, как у меня - это лечь спать. – Belə baş ağrısına tək çarə yatağıma getmək idi.

Gerund mürəkkəb feili xəbərin komponenti funksiyasında (gerund as part of a compound verbal predicate)

Feillər və modallıq bildirən feili birləşmələr ilə cerund mürəkkəb feili modal xəbərin hissəsini formalaşdırır:

We intend going to Switzerland, and climbing Mount Blanc. – Мы хотим поехать в Швейцарию и подняться на Монблан. – Biz İsveçrəyə getmək və Mount Blanka dırmaşmaq niyyətindəyik.

Joseph could not help admiring the man. – Джозеф не мог не восхищаться этим человеком. – Cosef o insana heyran olmaya bilmirdi.

Hərəkətin başlanğıcını, davamını və sonunu bildirən feillər ilə cerund mürəkkəb feili xəbərin aspekt hissəsini formalaşdırır.

She began sobbing and weeping. – Она начала рыдать и плакать. – O, hönkürməyə və ağlamağa başladı.

In the night it started raining. – Ночью начался дождь. – Gecə yağış başladı.

Bathsheba continued walking. – Басшеба продолжала прогуливаться. Başşeba gəzintiyə davam edirdi.

Cerund tamamlıq funksiyasında.

Cerund vasitəli tamamlıq və sözönülü vasitəsiz tamamlıq kimi işlədilə bilər. Xəbər tərkibləri ilə cerund mürəkkəb tamamlığı formalaşdırır, çünki onlar iki elementdən ibarətdir: isim və feili isim.

I simply love riding. – Я просто обожаю кататься верхом. – Mən sadəcə at sürməyi sevirəm.

She enjoyed singing and playing to him. – Ей доставляло удовольствие петь и играть для него. – Onun üçün oxumaq və oynamaq onun xoşuna gəlirdi.

The times were good for building. – Время для постройки дома было самое подходящее. – Tikinti üçün uyğun zaman idi.

Charlie did not succeed in taking things easily. – Чарли не удавалось смотреть легко на вещи. Çarlı hər şeyə asan baxmağı bacarmırdı.

Predikativ birləşmələr ilə cerund mürəkkəb tamamlıq kimi iki fərqli elementdən ibarətdir: adlıq və şəxssiz.

Perhaps you wouldn't mind Richard's coming in? – Может быть, вы не будете возражать против того, чтобы вошёл Ричард? Bəlkə siz Riçardın içəri gəlməyinə etiraz etməyəcəksiniz?

Aunt Ann won't quite approve of your being here. – Тётя Анна будет не очень довольна тем, что вы здесь. – Anna xala sizin burada olmağınızdan çox da razı olmayacaq.

Cerund təyin funksiyasında (gerund as an attribute).

Bu funksiyada cerund həmişə sözönündən sonra gəlir.

Susen protruded her pale round eyes with the effort of hearing. – Сюзен широко открыла свои бесцветные круглые глаза, стараясь услышать разговор. – Söhbəti eşitməyə çalışaraq Süsən solğun yumru gözlərini geniş açdı.

He was born with the gift of winning hearts. – Он родился с даром покорять сердца. – O, ürəkləri fəth etmək istedadı ilə doğulmuşdu.

She had a feeling of having been worsted... – У нее было чувство, что над ней одержали верх ... – Onun üstələnmək hissi var idi.

There is no chance of their getting married for years. – Нет никакой надежды на то, что они смогут скоро пожениться. – Onların tezliklə evlənmələrinə heç bir ümid yoxdur.

Presently there was the sound of the car being brought to the door. – Вскоре послышался шум автомобиля, который подъезжал к двери. – Tezliklə evə yaxınlaşan maşın səsi eşidildi.

Cerund zərflik funksiyasında (gerund as an adverbial modifier).

Bu funksiyada cerund həmişə sözönündən sonra gəlir.

Gerund zaman, tərz-i-hərəkət, vəziyyət, səbəb, şərt, məqsəd, güzəşt zərfliyi funksiyasında işlənir, ən çox tərz-i-hərəkət və vəziyyət zərfliyi kimi işlənir. Ümumiyyətlə, zaman, tərz və hal funksiyasında daha çox işlənir.

Zaman zərfliyi kimi cerund *after* (sonra), *before* (əvvəl), *on* (da², üstünə), *in* (də, içində) və ya *at* (da²) sözönlərindən sonra gəlir.

After leaving her umbrella in the hall, she entered the living room. – Оставив зонтик в передней, она вошла в гостиную. – Çətiri dəhlizə qoyaraq o, qonaq otağına daxil oldu.

He was to have three days at home before going back to farm. – Он должен был пробыть три дня дома, прежде чем возвратиться на ферму. – Fermaya qayıtmazdan əvvəl o, üç gün evdə qalmalı idi.

After reaching the second landing I heard a sound of quiet and regular breathing on my left-hand side. – Дойдя до второй площадки лестницы, я услышал с левой стороны

спокойное и ровное дыхание. – Pilləkənin ikinci eyvanına çatanda, soldan sakit və davamlı nəfəs alma eşitdim.

Reaching the door of the room occupied by George, she tapped lightly. – Дойдя до двери комнаты, которую занимал Джордж, она тихонько постучала. – Corcun qaldığı otağın qarısına çatanda, o sakitcə döydü.

b) Tərzi hərəkət zərfliyi yerində cerund *by* və *in* sözləri ilə işlənir.

She startled her father by bursting into tears. – Она напугала своего отца тем, что расплакалась. – O, atasını ağlamağı ilə qorxutdu.

The day was spent in packing. – День прошел за упаковкой вещей. – Gün əşyaları qablaşdırmaqla keçdi.

c) köməkçi vəziyyət zərfliyi funksiyasında cerund “*without*” (sız⁴) sözündən sonra gəlir.

She was not brilliant, not active, but rather peaceful and statuesque without knowing it. – Это была женщина не блестящая, не энергичная, но она была очень спокойна и величественна, сама того не зная. – O, parlaq, aktiv deyildi, ancaq özü də bilmədən olduqca sakit və alicənab idi.

d) məqsəd zərfliyi funksiyasında cerund əsasən *for* (üçün) sözü ilə işlədilir.

One side of the gallery was used for dancing.- ... Одна сторона галереи использовалась для танцев. -Galereyanın bir hissəsi rəqs üçün istifadə edilirdi.

e) Şərt zərfliyi funksiyasında cerund *without* (sız⁴) sözündən sonra gəlir.

He has no right to come bothering you and papa without being invited. – Он не имеет права проходить и беспокоить вас и отца, если его не приглашают. – Onu dəvət etmirsinizsə, onun ixtiyarı yoxdur ki, gəlsin sizi və atanızı narahat etsin.

f) Səbəb zərfliyi funksiyasında cerund *for* (üçün), *for fear of* (qorxudan), *owing to* (sayəsində) sözləri ilə işlədilir.

I feel the better myself for having spent a good deal of my time abroad.- Я чувствую себя лучше оттого, что долго жил за границей. - Uzun müddət xaricdə yaşadığım üçün özümü daha yaxşı hiss edirəm.

I dared not attend the funeral for fear of making a fool of myself- Ağılsız vəziyyətə düşməyə qorxduğum üçün hüsr yerinə gəlməyə cürət etmədim.- Я не смел присутствовать на похоронах, так как боялся поставить себя в глупое положение.

Ədəbiyyat

Azərbaycan dilində

1. Rafiq Manafoğlu, Nizami Tahirsoy, Rüstəm Kamal. İzahlı tərcüməşünaslıq terminləri lüğəti. Bakı: 2010,
2. Ağayarova S. Tərcümə kateqoriyasındakı xəbərlər.
3. O.Musayev. İngilis dilinin qrammatikası, Maarif, 1986
<http://www.icadetazerb.com/2cat=32>

Rus dilində

1. Аникин Г.В., Михайльская Н.П. История английской литературы. Изд. Москва «Высшая школа», 1985.
2. Базылев В.Н. Коммуникация и перевод [Электронный ресурс]: монография/ Базылев В.Н. Электрон. текстовые данные.- М.: Московский гуманитарный университет, 2012. 164 с. Режим доступа: <http://www.iprbookshop.ru/14519>. ЭБС «IPRbooks», по паролю
3. Казакова Т.А. Практикум по художественному переводу. Изд. Ростов-на-Дону «Феникс», 2004.
4. Миньяр-Белоручев Р.К. “Теория перевода” Изд. Москва «Просвещение», 1998.

İngilis dilində

5. Arnold A. English Lexicology. Изд. Москва «Просвещение», 1998.
6. Carter R., Long Michael Teaching Literature. Изд. «Longman», 1992.

7. Gower R. Past into Present. Изд. «Longman», 1990.

ФУНКЦИИ ГЕРУНДИЯ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Байрамова Ульвия Юсиф кызы, Ибрагимова Нигар Фарман кызы

Резюме

Нефинитная форма глагола, или вербоид-форма глагола, в которой обозначаемый глаголом процесс отчасти представляется как признак или предмет. В отличие от финитных форм, вербоиды не изменяются по лицам и числам. К числу безличных форм глагола относятся инфинитив, супин, причастие, деепричастие, герундий.

FUNCTIONS OF GERUND IN ENGLISH LANGUAGE

Bayramova Ulviya Yusif, Ibrahimova Nigar Farman

Summary

The non-finite form of the verb, or verboid, is the form of the verb in which the process denoted by the verb is partly presented as a feature or object. Unlike finite forms, verboids do not change in persons and numbers. The impersonal forms of the verb include the infinitive, supine, participle, gerund.

Rəyçi: dos. Həmidov Allahverdi

Leksika və ölkəşünaslıq kafedrasının 25 yanvar 2023 cu il tarixli iclasın 07 sayılı protokolu

Daxil olduğu tarix 26 yanvar 2023 cu il

UOT:796.

BOKS BÖLMƏLƏRİNDƏ İŞİN TƏŞKİLİ ALİ MƏKTƏBLƏRDƏ VƏ KOLLECLƏRDƏ BOKS ÜZRƏ İŞLƏRİN XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Əməkdar məşqçi Əliyev Tofiq Bəndər oğlu, Əliyev Orxan Tofiq oğlu

Gəncə Dövlət Universiteti

Tofiqlijev2@gmail.ru

Xülasə: *İdman cəmiyyətlərində, klublarda, orta xüsusi məktəblərdə boks bölmələrində işin təşkili idmançıların yaş xüsusiyyətlərindən, şəraitdən və hazırlığın imkanlarından asılıdır.*

Bölmədə təlim - məşqləri cədvələ, ümumi qəbul olunmuş sxemə, dərs formasına əsasən idmançıların tədrisdə və müəssisədə məşğul olmağından asılı olaraq keçirilir. İdmançılara məşqdən kənar boksçunun texnikasının müəyyən fəndlərini təkmilləşdirmək, fiziki keyfiyyətlərini artırmaq, bədənlerini bərkidmək üçün, sərbəst işləməyə ev tapşırıqları da vermək məqsəduyğundur.

Tələbələrin tədris işlərinin məsuldarlığı hər şeydən əvvəl baş beyin fəaliyyətinin funksional davamlığı ilə müəyyən olunur ki, bu da gündəlik, həftəlik və illik rejiminin rəşional qurulmasından asılıdır. Bədən tərbiyəsi və idman tələbələrin gün rejimindəki yerinin öyrənilməsi mütəxəssislər arasında böyük marağa səbəb olmuşdur.

Açar sözlər: idman, boks, təlim - məşq, ali məktəb, kollec, yarış

Ключевые слова: спорт, бокс, тренировки, упражнения, средняя школа, колледж, соревнования

Key words: sports, boxing, training, exercise, high school, college, competition

İdman cəmiyyətlərində, klublarda, orta xüsusi məktəblərdə boks bölmələrində işin